

«من» و معیار تشخیص آن از «غیر»

از منظر سهروردی، ملاصدرا، دکارت

سکینه غریبی^(۱)

سهراب حقیقت^(۲)

منصور ایمانیپور^(۳)

چکیده
میدانند، اما ملاک دکارت وضوح و تمایز است که بنظر میرسد همان امری است که سهروردی و ملاصدرا آن را علم حضوری مستمر یا خودآگاهی مینامند. در نتیجه، میتوان گفت که ملاک تمایز «من حقیقی» از نظر هر سه فیلسوف یکسان است.

کلیدواژگان: انسان، من، خودآگاهی، علم حضوری، سهروردی، ملاصدرا، دکارت.

مقدمه

خودشناسی اساس و پایه شناخت سایر موجودات است و از نظر برخی، این امر با خودآگاهی یا علم به وجود نفس تحقق می‌یابد. خودآگاهی امری است که در دیگر آگاهی نیز تأثیر دارد و تا انسان نسبت به وجود نفس خود و ماهیت آن وقوف پیدا نکند، نمیتواند به حقایق سایر موجودات پی ببرد. ابن‌سینا در باب تقدم خودآگاهی بر سایر معارف معتقد است که خودآگاهی شرط لازم هر نوع معرفتی است (طوسی، ۱۳۷۵: ۲/۲۹۴).

پژوهش حاضر به بیان هویت و مصداق «من» و نیز ملاک تشخیص «من حقیقی» از غیر، از دیدگاه سهروردی، ملاصدرا و دکارت پرداخته است. از نظر این سه فیلسوف، «من» هویت ظاهر و خودپیدایی است که انسان با علم حضوری بدان خودآگاهی می‌یابد. مصداق من حقیقی نزد سهروردی نور مجرد است که با ظهور دائمی ذات، از خودآگاهی مستمر برخوردار می‌باشد. در فلسفه ملاصدرا، مصداق آن مرتبه‌یی از وجود است که در بستر حرکت جوهری دائماً متطور بوده و مملکتی ذومراتب است که هویتی ثابت ندارد، و نزد دکارت بُعد مجردی است که بنحو دائمی در حال اندیشیدن است. بنابراین، در واقع هر سه فیلسوف «من» حقیقی را من مدرک، عالم و اندیشنده میدانند. ملاک تمییز من حقیقی نیز نزد آنها یکی است، زیرا سهروردی و ملاصدرا علم مستمر و عدم غفلت از خود را که در واقع همان خودآگاهی است، ملاک تمییز من حقیقی

* این مقاله برگرفته از پایان نامه دکتری است.

(۱). دانشجوی دکتری فلسفه اسلامی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران (نویسنده مسئول)؛ segharibi@gmail.com

(۲). استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران؛ h.sohrab58@yahoo.com

(۳). دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران؛ man3ima@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۱۸ تاریخ تأیید: ۱۴۰۰/۲/۲۲ نوع مقاله: پژوهشی

DOR: 20.1001.1.15600874.1400.26.4.6.5